

Temowe ščežki

Kóžda temowa ščežka prezentuje so wot historiskej postawy, kotrež je tutón žiwjenski rum tworila abo džensa hišce twori.

	Rěčna ščežka		Hatowa ščežka
	Lěsna ščežka		Lučna ščežka
	Pólna ščežka		Wjesna ščežka
	Parkowa ščežka		

Wutrobnje witajće do hotspota biologiskej mnohotnosće

Hornjołužiska krajina hole a hatow bě hižo 1990 džel programa narodnych parkow NDR a z tym drohotka němskej jednoty. Tu wobstejach hišce wosebite žiwjenske rumy a wobšerne móžnosće měrňeho wuwica družinow, kotrež běchu so na druhich městnach dawno hižo pozhubili.

1996 připózna so krajina jako biosferowy rezerwat. Šonowace a naslēdne wobhospodarjenje kulturneje krajiny a polepšenje kwality wody a powětra zachowacu tute namréwstwo a wutworichu zdobom mnohostronku ratarSKU krajinu.

Wot lěta 2011 słuša Hornjołužiska krajina hole a hatow tohodla k 30 hotspotam biologiskej mnohotnosće w Němskej. Što wštko so tu w jónkrórnej pokladnicy wotkryt hodži, pokazuje Wam tuta přírodna doživjenska ščežka.

Přírodna doživjenska ščežka „Biologiska mnohotnosć a domiznske stawizny“ Chrjebja-Nowa wjes

Biosphärenreservat Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft

Der Besuch des Pfades hat Sie neugierig gemacht? Dann empfehlen wir Ihnen das Informationszentrum in Wärtha.

www.haus-der-tausend-teiche.de

Weitere Informationen zum Bundesprogramm Biologische Vielfalt finden Sie unter

www.bfn.de/thema/bundesprogramm-biologische-vielfalt

Möchten Sie noch mehr zum Pfad wissen, dann schauen Sie in die Broschüre „Biologische Vielfalt und Heimatgeschichte“ oder unter

www.naturlebnispfad-kreba-neudorf.de

Herausgeber: Gemeinde Kreba-Neudorf, Am Sportpl. 8, 02906 Kreba-Neudorf | Tel.: 035893-6410 | E-Mail: gemeinde@krebaneudorf.de | Internet: www.gemeinde-kreba-neudorf.de | Biosphärenreservatsverwaltung Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft, Wärthaer Dorfstraße 29, 02694 Malchwitz OT Wärtha | Tel. 035932 - 365-0 | Fax: 035932 - 365-50 | E-Mail: biro.poststelle@smekul.sachsen.de | Internet: www.biosphaerenreservat-oberlausitz.de

Redaktion: Iutta - M. Striese, DLR Projektträger und Biosphärenreservatsverwaltung (BRV)

Übersetzung: J. Kral (Domovina z.t.) | Gestaltung und Karte: amoldodesign.de

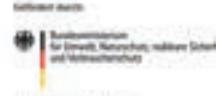
Illustrationen: Stefan Hanusch und Franziskus Lenke

Fotos: Kramer Medien, B. Hering (BRV), S. Grau (Iutta), K. Rosch

Druck: Graphische Werkstätten Zittau GmbH

© 2022 Gemeinde Kreba-Neudorf, BRV Wärtha

Gefordert im Bundesprogramm Biologische Vielfalt durch das Bundesamt für Naturschutz mit Mitteln des Bundesministeriums für Umwelt, Naturschutz, nukleare Sicherheit und Verbraucherschutz. (FKZ 3518685004)

Freistaat SACHSEN

EPLR Entwicklungsprogramm für den ländlichen Raum im Freistaat Sachsen

Europäischer Landesfonds für die Entwicklung des ländlichen Raums: Hier investiert Europa in die ländlichen Gebiete

Stand 04 2022

Koło 2

wobsteji z 3 temowych ščežkow a wjedźe přez hrodowy park k skupinje Chrjebjanskich hatow. Zahajenska a parkowska móžnosć wobsteji při wodowni, při cyrkwi a při Kowarskim puću w Chrjebi. Tři temowe ščežki hodža so jednotliwje abo w cyliku wusłedźi.

	Rěčna ščežka		Hatowa ščežka
	Lěsna ščežka		Lučna ščežka
	Pólna ščežka		Wjesna ščežka
	Parkowa ščežka		

Chrjebja | 600 m | 15 min |

Na slědach krajinowego molerja Hendricha Božidara Wjele móžeće so po idyliskim hrodowym parku w Chrjebi wuchodźować.

Rěčna ščežka

Chrjebja | 150 m | 5 min |

Na Kowarskim puću wjedźe was kowarski mišter hač k nowemu Kowarskemu mostej, kotryž wjedźe přez Čorny Šepc.

Hatowa ščežka

Chrjebjanske haty | 2 km | 1h |

Štóż ma hišce chwile, móže so wot hatoweho mištra Kintza přez hatowu skupinu Chrjebjanskich hatow wjésie dać. Hatowa kónčina je oaza měra, w kotrež hodža so mocý čerpáć.

Koło 3 hodži so najlepje na kolesu wusłedźi. Wone zwazuju Chrjebju z Čornej Truhu a Černskom.

Wuchodnje niwy Šepca

Chrjebja → Nowa wjes | 2,5 km | 1,5h |

Sčehujec kowarjej podlu brjoha Hata při hamorniku a džice z nim po rěčnej a pralšowej ščežce. Na směr Nowa wjes přeradži wam stara burowka na pólnej ščežce stawizny pólnej kónčiny. W Nowej wjesi poweda wam nôčny stražnik na sewjernej wjesi ščežce wo žiwjeniu w malej holanskej wjesce.

Zapadnje niwy Šepca

Nowa wjes → Chrjebja | 3 km | 2h |

Na kóžnym kole móžeće po wšelakich temowych ščežkach pućować. Kóžda z tuthy temowych ščežkow předstaji jedyn ze sydom žiwjenskich rumow. Kotre žiwjenske rumy to su, móžeće zwéśić z pomocu wjerčitých taflow při zachodach.

Wuchodnje niwy Šepca

Chrjebja → Čorna truha → Černsk | 5 km | 1h

Kolesowarska tura započina so při přirodnym hosćencu „Ke krónje“, městnosću za hraće a wotpočowanje za cylu swójbu. Wottam jědzeče z kolesom přijomnie kaž mužojo něhy na wysokim kole k Čornej truze, hdžez něhy wam hatny mišter zajimawostki wo Chrjebjanskim rybarstwie přeradži. Po tym dže dale přez pola a luki do wjeskom Čorna truha a Černsk a zaso wróćo do Chrjebje.

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

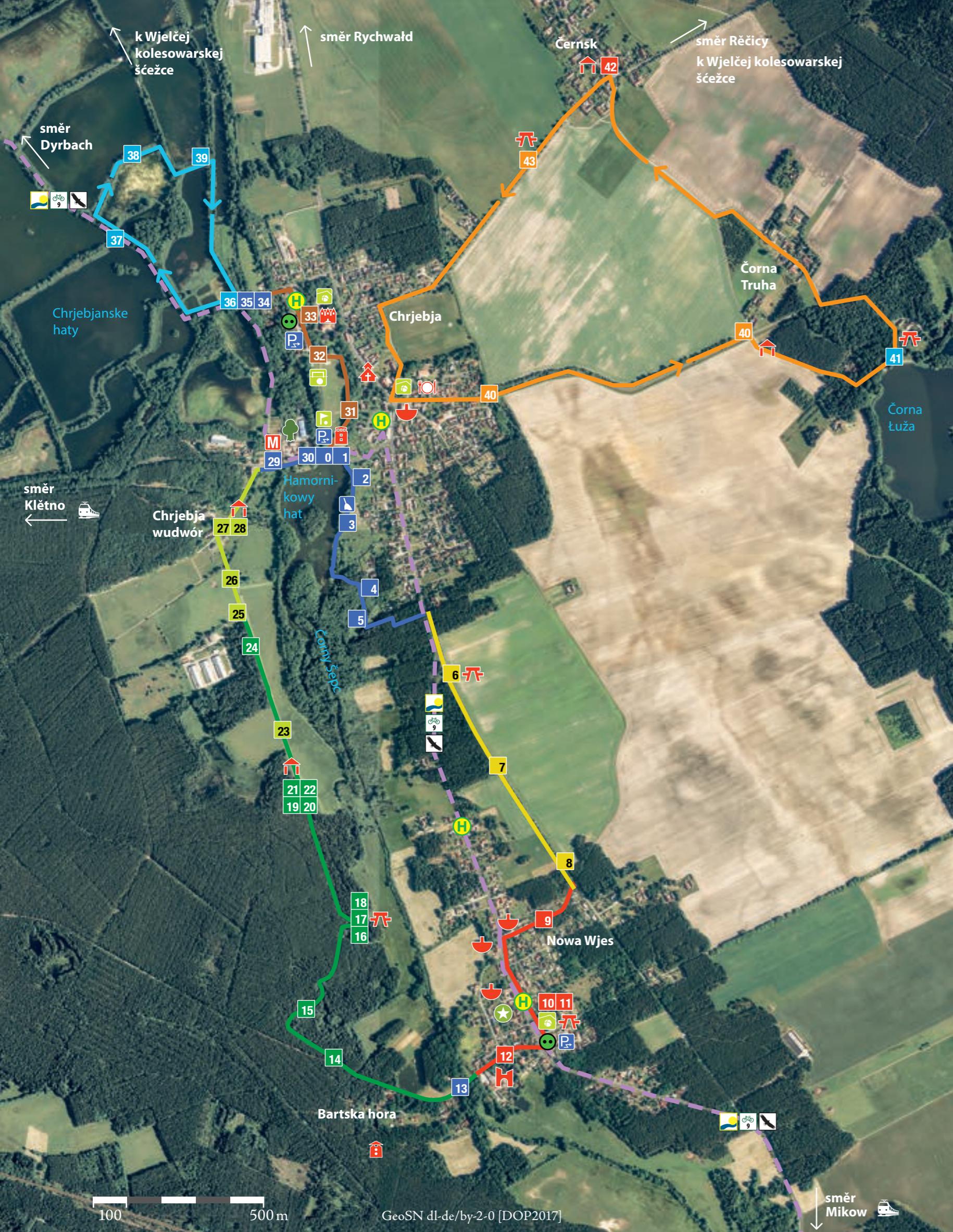
GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża: 51.348510 °N, 14.705953 °E

Černsk: 51.357356 °N, 14.692863 °E

GPS-koordinaty (WGS84)

Čorna Łuża:

Legenda

- [14] číslo stacie
- Rěčna ščežka
- Hatova ščežka
- Łučna ščežka
- Lěsna ščežka
- Pólna ščežka
- Wjesna ščežka
- Parkova ščežka
- Kolesowska tura
- Koło morskeho worjoła
- Tura po kraju Nysy a holanskich wjeskach
- smér Rychwałd
- smér Dyrbach
- smér Klětno
- smér Mikow
- smér Rěčicy
- smér Černsk
- k Wjelcej kolesovarskej ščežce
- smér Rychwałd
- smér Dyrbach
- smér Klětno
- smér Mikow
- smér Rěčicy
- smér Černsk

- interaktívna stacia / k sobu činjenju
- wotpočniščo
- škitna hěta / paviljon
- busove zastaniščo
- dwborniščo
- móžnosť k nabiwanju e-bika
- parkowanisko z móžnosťou nabiwanja
- parkowanisko bjez móžnosće k nabiwanju
- zjawny WLAN
- přirodový pomnik
- šulski burski dwór
- prirodoskitna kónčina / hladanski areal
- hrajkaniščo
- sportniščo
- minigolf
- wodízna k wudženju
- wodownja
- cyrkej
- hród
- domizniski muzej
- papjercowa fabrika
- wohnjoškitna wěža
- žiwiďla
- hosćenc pod hołym njebjom

Po puću na temowych ščežkach

- 0 Zachod Chriebja**
- 1 Wodownja**
- Wot tu móžeš so na puć k wšitkim 3 kołam nastajie. Pućnik pomha Wam při wuzwolenju temowych ščežkow a wjeraty pućnik při zeznaču žiwenskich rumow.

Přehlad stacijow koła 1

- 2 Kowarski hamorník**
- Hdy a kak bu w Chrjebji železo zhotowjene? Štó zdokonja, wódne koleso zahibnyc?
- 3 Hat při hamorniku**
- Kak nastáhat při Hamorníku? Hnydom při wodze móžeš se wočerstvíti abo na kliničacych drjewach zwuki hamorníka napodobnić.

Přez

- 4 Pralésovou ščežku** dze při chlódkojtym wólšowym lěsku nimo k

- 5 Łuhej při hamorniku** kotryž so kaž wulká klimowa připrava wo chlódný, wólžny čerstwy powětr stara. Přez lěs wjedze rěčna ščežka k pólnej ščežce, koraz započina so na južnym kóncu Chrjebje.

- 6 Ratarstwo**

- Hdze je wša wšelakorosc? Na wotpočnišču „Polata krajina“ zhoniemy něsto wo starých žitnych družinach a kak so zmény w rólnistwje na domjace zwějtata wuszkowachu.

- 7 Polata krajina**

- Hdze su wšitke te małe pólka zwostali? Zo njeběchu małe pólka hubjene, pokazuja tuta stacija. W na strukturze bohatej krajine móža wjace družinow žive być.

- 8 Póda**

- Hdze je wša póda zwostała? Zmény wužiwanja wjedzechu k nadměrnemu pozhubenju pôdy. Při wjertwje móžeš sami nazhonić, kak čućiva je sučha pôda!

- 9 Domjace zwějtata**

- Wo wšelakoroscí na dworach a w hródzach powěda tuta stacija. Kotre družiny domjacych zwějtatow su tu žive a z korych dźiwich zwějtatow wone wuńdzechu? Z pomocy wjeratich kóstkov to zawšeće wuhódače.

- 10 Zachod do Noweje wsys**

- 11 Holanskeje wjeski**
- namakaće na nawsy w Nowej wsys. Ławki a małe hrajne nastroje přeprošuja k přebywanju. W busowej čakarni dawa samo něsto k čitanju. Pućniki a wjeratice pokazowaki pomha při namakanju puća.

- 12 Energija a surowizny**

- W starej papjercowej fabrice zhotowješe so dawno pozabyty material z domjace surowizny. W kófrowej boksye widzieć zhotowjenjski proces.

Přez

- 13 Čorny šepc** dze na lěsnu ščežku. Při słuchowje kupje slyšiće šukotacu rěčku wotřio hač byše sej to myсли.

- 14 Přerjadowanje lěsa**

- Namakajće, kak móže z jednostronského chlójnowe lěsa nastáti mnohostronski měšany lěs?

- 15 Nawěw a niwa**

- Hory z pěska su wosebitosť w tutej krajine. Wosebie bliskość k rěce pokazuje mnohotnosť na wuskim rumje, kaž ju lědma hdze namakamy.

- 16 Stare štomy**

- Stare a mortwe drjewo je wažne za strowy lěs. Wone skicá wosebitym družinam žiwenski rum a je živý příklad za kołobehi přirodu.

- 17 Mortwe drjewo**

- W mortwym drjewje zdónka chowa so wjelye njenapadnych družinow, kotrež su potajne abo we wotemrětych džělach štomy žive. Palc horje za njeparujomnych „sobudžěaćerjow“ w lěsu.

- 18 Ekosystem lěs**

- Funguje kaž čerjacy mechanizm. Wšitke zubate koleska maja do so přimać, zo so wšitko dale hiba. Ježoň tak skića so rostlinam, zwěrjatam a nam trébne žiwenske zaklady.

- 19 Wuhlerstwo**

- Při wuhlowcu zhoniemy, kak zhivoti so tradicionalne drjewowe wuhlo. Wuhlowc skicá tež džensa hišće před wětrom škitane městno.

- 20 Wužiwanje lěsa**

- Što so něhdy nimo drjewa a drjewoweho wuhla wšitko k lěsu wudołybaše?

- 21 Słanje z lěsa**

- Tež slanje z lisca a halzow so něhdy hromadzše. Sčeli tuhoto njenaslídneho postupowanja čuja hišće wjele generacijow lěsnikow pozdžišo.

- 22 Dobýwanje žiwicy**

- Chójny běchu něhdy kaž tankownje. Čehodla bělepata mačizna tak požadana a za čo so wona wužiwaše?

- 23 Niwowa luka**

- Mjež lěsom a rěčku wupřestrěva so trawniščo poľne najwšelakoroscích družinow. Za tym, kelko wody a wutkow je w poskitu, rozeznawa so wšelakorosc družinow.

- 24 Lěsne drjewiny**

- W na družinach bohatym lěsu njerostu jenož wšelake drjewiny pôdla so, ale tež we wšelakich poschodach nad sobu. Tu hrje přidatne faktor swětlo rôlu.

- 25 Pastwy howadow**

- Zelenišča njewužiwa so jenož jako luki, ale tež jako pastwy. Ekstensiwné pasenie z lochkim družinami howadow je přihórdne za přirodu a zachowa žiwenske rumy mnohich družinow we wotewrjenej trawowej krajine.

- 26 Bruna ruda**

- Što ma z turym wosebitym zemskim pokladom na sebi, móžeš tu čitać, začuća a samo wonjeć.

- 27 Sadowcowa luka**

- 28 Zelená rjadowiska stwa**

- Na nowo zarjadowanej sadowcovej luce prezentuje so crème de la crème historickich družinow jabłkow, krušow, wiśniow a slowkow. Samo „Hrabinka z Parisa“ hodzi so tu wobdziwić. Paradiz za insekty, za kotrež je so tu wosebitý hotel natwaril. A paradiz tež za tych, kiž maja dobrý nôs a rady něsto chlóšča.

- 29 Železouškréwärnja**

- Tam, hdze něhdy hamorník a pozdžišo železouškréwärnja steješ, dze wo předzelenje bruneje rudy a jeje wuskutki na wobswět.

Přez

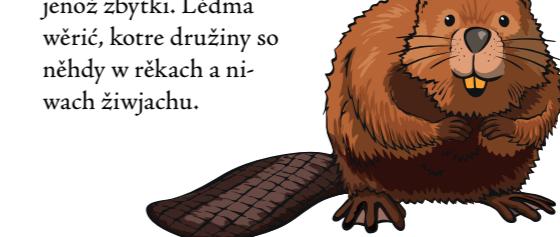
- 30 Hamorské spuščadlo** dôdždžemy wróć k zahodej a k wodowni w Chrjebji. Réki so hižo sčasmi zwuždžachu a přetvorili. Wot rěčnych niwów zwostachu jenož zbytki. Lědma wěrić, kotre družiny so něhdy w rěkach a niwach žiwjachu.

- 31 Cyrkej**

- H.B.Wjela wotrosće w Chrjebji. Jako syn fararja móže swoje talenty wotkryć a wuwiić. Najradšo rysowáše přirodu. Na swojich pućowanjach po Europje wuwi so k jednomu z najważnišich wumělcov zažnej romantiki. Cyrkej a fara stejitej na wuchodnej strone parka. Krótki wopyst so wudani.

- 32 Hród**

- Wobdaty wot mocnych parkowych štowmow steji historicki hród. Džensa je w nim zaměstnena jedna z najbole idyliskich zakladnych šulow Sakskeje a je zdobom mjezynarodny dom wjesneje zhromadnosće.

Přehlad stacijow koła 2

- Z krajinowym molerjom Heinrichom Božidarom Wjelu podamy so na puć po škitom pomnikow stejaceho hrodoweho a krajinoweho parka w Chrjebji.

- 33 Oranžeria**

- Tu přeživichu něhdy subtropiske drjewiny zymu. Wone spožichu hrodowemu parku mediterrany flair a zemjanam eksotiske plody. Zadni hrodowy park, zahrodnistwo a palmowy dom njejsi so po 2. swětowej wójni zaso natwary. Oranžeria pak ma so wuchowáć.

- 34 Kowarna**

- Přez lěstotki běše pod škitom pomnikow stejce twarjenje ze stolom Chrjebjanskas wjesna kowarna. Tole njemysle sej. Zo neje tučasneje njewobylene. Tež stare twarjenja su wažne žiwenske rumy.

Přez nowy

- 35 Kowarjowy móst** dôdždžemy z mało kročemi do hinašeho světa. Nam napřeo wupřestrěva so skupina Chrjebjanskich hatow z hatowej ščežce.

- 36 Chrjebjanske haty**

- Nasyp při nasypje a hat při hače, wobdate wot mocnych štowmow – to su Chrjebjanske haty. Natwarił je tute hatny mister Kintze před něhde 150 letami.

- 37 Hadrijowy a Münsterski hat**

- Kintze modernizowáše plahowanje karpow přez picowanje a wubér při plahowanju, tak zo so twar hatow wuplaći. W płonych, čoplych hatach rježiwiwa so jenož karpy, ale wjely dalších zwěrjatow: wot małego planktona hač wustojnym wudram.

- 38 Horni a Nati hat**

- Horni hat je wobblowane městno, dožiwić romantiske chowanje słonca. Štóż ma zbožo, móže při čimečkanu tež njetopyrje wobkdežbować. A wodno wuhlaša tam spodźiwe rostliny kaž pucherjak.

- 39 Žonjacy a Knježi hat**

- Haty njejsi w běhu lěta stanje pjelnjene. Potom rostu z blota rědkie rostliny při břoze abo z dna hata. Tež mjechkuše a samo ryby móža so w blóce chowáć.

Přehlad stacijow koła 3

- Wot zachoda w Chrjebji podamy so najlepje z kolosom k hoscenje pod hołym njebjom „Króna“. Wottam sčehuemy kolesowarjej na wysokim kolesu k zelenemu koridorej na kóncu Chrjebje na smér Čorna Truha.

- 40 Zelený koridor**

- Dróha wot Chrjebje do Čornej Truhi je wobdaty wot štowmowej plotowiny. Nic jenož kolesowarjej wjesela so přez škit před wětřkom we wotewrjenej ratarskej krajine. Za zwěrjata je štowmowa plotowina zelený koridor, bjez kotrehož njemohlí široke zahony bjez stracha přeprěčić. Krótko před Čornej Truhou přepręsoje paviljon w wotpočnenju, předy hač dze dale k

- 41 Čornej Łuži**,

- najstaršemu a najwyjetšemu hatej podlú ščežki. Mjeno hata njeklini runje přečelnje, ale wón je jedyn z najdrohnišich žiwenskich a měrnych rumow za džiwin regiona. Nimo starej hajnkownje kolesujemy přez wjesku Čorna Truha a docpějemy po něhde 1 km

- 42 Pisany Černsk**

- Małe sydliščo a něhdy wudwór su so derje wuli. Při gratowni informuje so